

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ВІЙСЬКОВІ НЕКРОПОЛИ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ XX ст.: ВИВЧЕННЯ
ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ

підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»
освітньо-професійної програми
«Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм»

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента «**ВІЙСЬКОВІ НЕКРОПОЛІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ХХ ст.: ВИВЧЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ**» підготовки магістрів галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» за освітньо-професійною програмою «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм».

Розробник: ГАВРИЛЮК СВІТЛАНА ВІТАЛІЇВНА, професор, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, доктор історичних наук, професор.

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, протокол № від 2023 р.

протокол № 1 від 28.08.2023 р.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: (Чибирак С. В.)

Завідувач кафедри:

 (Гаврилюк С. В.)

© Гаврилюк С. В., 2023 р.

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Вибірковий Рік підготовки <u>1</u>
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>	Спеціальність 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» Освітньо-професійна програма «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм»	Семестр <u>1</u> Лекції <u>10</u> год. Практичні (семінари) <u>14</u> год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Освітній ступінь «Магістр»	Самостійна робота <u>88</u> год. Консультації <u>8</u> год. Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я, по-батькові: Гаврилук Світлана Віталіївна

Науковий ступінь: доктор історичних наук

Вчене звання: професор

Посада: професор, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

Контактна інформація: e-mail: romir1991@ukr.net

тел. +38 (050) 438 73 04

Дні занять: згідно з розкладом факультету за посиланням

<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація.

Освітній компонент «Військові некрополі західного регіону України ХХ ст.: вивчення та збереження» належить до переліку вибіркового освітніх компонентів підготовки магістрів за спеціальністю 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство», освітньою програмою «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм» і *спрямований на вивчення історії появи військових некрополів на території західних областей України як наслідку воєнних подій ХХ ст., ознайомлення із заходами з їх віднайдення (локалізації), вивчення і збереження.*

2. Пререквізити та постреквізити освітнього компонента.

Пререквізити. Знання історії України, основ пам'яткознавства, музеєзнавства.

Постреквізити. Музейні та пам'яткоохоронні стратегії у ХХІ ст.; Музеєфікація історико-культурної і природної спадщини; Управління культурною спадщиною.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета освітнього компонента: формування у здобувачів освіти комплексної системи знань про причини появи військових некрополів у західному регіоні України як наслідку воєнних дій, що мали місце насамперед у першій половині ХХ ст. Тут відбувалися бої Першої та Другої світових воєн, у 1917–1921 рр. здійснювалася збройна боротьба українських національних держав за своє існування, після закінчення Другої світової війни український повстанський рух чинив опір комуністичній тоталітарній системі. До мети належить також висвітлення заходів щодо вивчення та збереження військових некрополів західних областей України як об'єктів культурної спадщини, виховання гуманістичного ставлення до жертв воєнних дій.

Вивчення ОК передбачає вирішення таких завдань:

- засвоєння змістового наповнення термінів «військовий некрополь»; «об'єкт культурної спадщини», «вивчення та збереження об'єктів культурної спадщини», «реєстр нерухомих пам'яток»;
- вивчення історії появи військових некрополів в західному регіоні України, їх локалізації, типологічних особливостей;
- характеристика роботи волонтерських організацій, органів державної влади та місцевого самоврядування з їх пошуку, фіксації, обліку, систематизації та вивчення;
- ознайомлення з діяльністю щодо збереження військових некрополів, проблемами, що мають місце у цій галузі;
- засвоєння інформації про міжнародну співпрацю щодо збереження військових некрополів, діяльність різноманітних добровільних волонтерських структур;

- оволодіння навичками пошуку відомостей про військові некрополі та застосування отриманих знань для вирішення практичних завдань, пов'язаних зі збереженням військових поховань як об'єктів культурної спадщини.

4. Результати навчання (компетентності).

Вивчення освітнього компонента дозволить здобувачам вищої освіти набути наступні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 3. Здатність працювати з урахуванням вітчизняного і міжнародного контексту. ЗК 4. Здатність розробляти та керувати проєктами.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 2. Здатність здійснювати музеєфікацію об'єктів історико-культурної і природної спадщини. СК 4. Здійснення науково-дослідної, науково-педагогічної, управлінської діяльності. СК 5. Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі культурної спадщини. СК 7. Здатність створювати конкурентний музейний та екскурсійно-туристичний продукти на ринку культурних послуг.

Програмні результати навчання (ПР): ПР 1. Розуміти проблеми збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини, оцінювати та аналізувати поточний стан і ключові тенденції розвитку музейної та пам'яткоохоронної галузі у цілому. ПР 4. Обґрунтовувати і створювати нові та модернізувати існуючі експозиції, виставки, екскурсійно-туристичні маршрути тощо. ПР 7. Знати та застосовувати сучасні технології інтерпретації та актуалізації історико-культурної та природної спадщини. ПР 10. Розробляти проєкти з музеєфікації об'єктів історико-культурної та природної спадщини. ПР 11. Застосовувати набуті знання для проведення науково-дослідної роботи у професійній діяльності.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек	Практ. (семін.)	Сам. роб.	Консультації	Форма контролю/бали
1	2	3	4	6	7	
Тема 1. Мета і завдання ОК. Понятійний апарат. Історіографія та джерела вивчення ОК.	15	2		11	2	ДС

Тема 2. Воєнні дії Першої світової війни в західному регіоні України та їх відгомін у військових некрополях. Меморіали воякам легіону Українських січових стрільців.	15	2	2	11		УО, Р, Т / 12
Тема 3. Військові некрополі регіону як відгомін збройної боротьби 1917–1921 років за українську державність.	15		2	11	2	УО, ДС / 12
Тема 4. Військові некрополі як породження воєнних дій Другої світової війни та першого повоєнного десятиліття.	13		2	11		УО, ДС, Р / 12
Тема 5. Ідеологічний підхід комуністичного режиму до військових некрополів. Пам'ятники на честь Червоної армії, радянських партизан і підпільників, жертв війни як засіб ідеологізації пам'яткоохоронної роботи у другій половині 1940-х – 1980-х роках.	15	2	2	11		УО, ДС, Т /12
Тема 6. Становлення і утвердження об'єктивного ставлення до військових некрополів у незалежній Україні. «Війна пам'ятників».	15		2	11	2	УО, ДС /12
Тема 7. Здійснення пошуково-дослідницької роботи стосовно військових некрополів ХХ ст.: історія і сучасність. Теорія і методика проведення таких пошуків. Краєзнавчі громадські товариства, волонтери у виявленні і дослідженні некрополів.	17	2	2	11	2	УО, ДС / 12
Тема 8. Міжнародний досвід у справі вивчення і охорони військових некрополів та його застосування в Україні.	15	2	2	11		УО, Р, ДС / 12
Активна участь у роботі на лекційних та практичних (семінарських) заняттях						16
Всього годин/ Балів	120	10	14	88	8	100 балів

Форма контролю*: УО – усне опитування; ДС – дискусія; Р – реферат; Т – тести.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів вищої освіти виконується за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі. Вона включає як

повністю самостійне засвоєння окремих тем дисципліни, так й опрацювання тем, які розглядаються під час аудиторної роботи. У ході самостійної роботи здобувачі освіти опрацьовують та конспектують навчальну, наукову і довідкову літературу, виконують завдання, спрямовані на закріплення знань і формування умінь та навичок, готуються до поточного контролю з освітнього компонента.

Самостійно підготувати такі теми:

1. Військові некрополі у загальній системі об'єктів культурної спадщини України.
2. Опрацювати монографію: Дем'янюк О. Й. Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914–1921 роках. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. 320 с.
3. Опрацювати публікації збірника наукової конференції: Минуле і сучасне Волині та Полісся. Некрополі краю. Наук. зб. Вип. 56. Матеріали LVI Волинської обласної наук. іст-краєзн. конф., 25 листоп. 2015 р., м. Луцьк. Упоряд. Г. Бондаренко, А. Силук. Луцьк, 2015. 250 с.
4. Опрацювати наукові праці про історію легіону Українських січових стрільців та військову історію Західноукраїнської Народної Республіки.
5. Опрацювати спогади учасників і очевидців про події Першої світової війни в західному регіоні України.
6. Опрацювати спогади учасників і очевидців про події Другої світової війни в західному регіоні України.
7. Некрополі міжвоєнного періоду як символи вшанування державними структурами Другої Речі Посполитої, Румунії та Чехословаччини військових, полеглих в роки Першої світової війни в західноукраїнських землях.
8. Військова історія Карпатської України (1939 р.) у нерухомих пам'ятках і пам'ятних знаках.
9. Тенденції державної політики другої половини 1940-х – 1980-х років в УРСР щодо збереження існуючих і спорудження нових військових некрополів.
10. Діяльність державних пам'яткоохоронних структур незалежної України щодо виявлення і збереження військових некрополів ХХ ст.
11. Краєзнавці і волонтери у виявленні, вивченні та збереженні військових некрополів ХХ ст. у західних областях України.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні освітнього компонента «Військові некрополі західного регіону України ХХ ст.: вивчення та збереження» застосовується поточний та підсумковий семестрові форми контролю. Також передбачено обов'язковий контроль засвоєння

навчального матеріалу, віднесеного на самостійну роботу. Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях та семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями (рефератами, повідомленнями, есе тощо) при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях.

При вивченні ОК необхідно спиратися на конспект лекцій, рекомендовану навчальну та наукову літературу. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії з проблем освітнього компонента.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі підписання здобувачем вищої освіти індивідуального плану обов'язковим є відвідування лише семінарських занять. Високо оцінюються прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати заняття; плановірно та систематично засвоювати навчальний матеріал; активно працювати на лекційних і семінарських заняттях, брати участь в обговоренні дискусійних питань; повною мірою долучатися до активних форм навчання. З поважних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі.

Недопустимими є: пропуски з неповажних причин та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (окрім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати усі навчальні завдання, завдання підсумкового контролю. У разі використання ідей, тверджень, відомостей при виконанні усіх завдань, передбачених силбусом, необхідно у формі посилань вказувати на джерела інформації. Дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дотримуватись положень «Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки».

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття з поважних причин та надав підтверджуючий документ, на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття (усно або у формі тестування) та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. Пропущені з поважних причин заняття відпрацьовуються у визначений час згідно затвердженого графіка.

Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі

Українки». Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайносвіта, професійні стажування та ін.), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені силабусом навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК (але не пізніше початку останнього місяця навчання, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання).

Окремі теми, змістовий модуль чи курс можуть бути перезараховані здобувачу вищої освіти відповідно до «Положення про підготовку здобувачів освіти у ВНУ імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти». Оцінювання здобувачів представниками підприємства, яке зафіксоване у дуальному робочому навчальному плані, враховується у кінці семестру вивчення ОК, програмні результати вивчення якого частково або повністю внесені до дуального робочого навчального плану.

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки». Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи упродовж семестру за 100-бальною шкалою. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості – 100. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу,

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Предмет, мета і завдання навчального курсу, можливості практичного застосування набутих знань.
2. Історіографія освітнього компонента «Військові некрополі західного регіону України ХХ ст.: вивчення та збереження».
3. Джерельна база освітнього компонента «Військові некрополі західного регіону України ХХ ст.: вивчення та збереження».
4. Формування зацікавленості військовими похованнями у західноукраїнських землях у ХХ ст.
5. Воєнні дії Першої світової війни в західному регіоні України та їх відгомін у військових некрополях.
6. Меморіали воякам легіону Українських січових стрільців.
7. Військові некрополі регіону як відгомін збройної боротьби 1917–1921 років за українську державність.
8. Військові некрополі як породження воєнних дій Другої світової війни та першого повоєнного десятиліття.
9. Ідеологічний підхід комуністичного режиму до військових некрополів. Пам'ятники на честь Червоної армії, радянських партизан і підпільників, жертв війни як засіб ідеологізації пам'яткоохоронної роботи у другій половині 1940-х – 1980-х роках.
10. Становлення і утвердження об'єктивного ставлення до військових некрополів у незалежній Україні.
11. «Війна пам'ятників» у незалежній Україні.
12. Здійснення пошуково-дослідницької роботи стосовно військових некрополів ХХ ст.: історія і сучасність.
13. Теорія і методика проведення пошуково-дослідницької роботи стосовно військових некрополів ХХ ст.
14. Краєзнавчі громадські товариства, волонтери у виявленні і дослідженні військових некрополів ХХ ст. у західних областях України.
15. Міжнародний досвід у справі вивчення і охорони військових некрополів ХХ ст. та його застосування в Україні.
16. Заходи з вивчення та збереження військових некрополів у Волинській області (1991–2021 рр.).
17. Заходи з вивчення та збереження військових некрополів у Львівській області (1991–2021 рр.).

18. Заходи з вивчення та збереження військових некрополів у Тернопільській області (1991–2021 рр.).
19. Заходи з вивчення та збереження військових некрополів в Івано-Франківській області (1991–2021 рр.).
20. Заходи з вивчення та збереження військових некрополів у Закарпатській області (1991–2021 рр.).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література:

1. Брусилівський прорив на Волині: факти, цифри, дати, документи, матеріали, карти, телеграми, мемуари, фотографії / Упоряд. І. Пасюк. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2006. 96 с.
2. Волинь у Другій світовій війні: зб. наук. та публіцист. ст. / [Голов. ред. та упоряд. М. М. Кучерепа]. Вид. 2-ге. Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. 224 с.
3. Ворон В. Операція «Спадщина». Відлуння Великої війни. *Віче*. 2012. 4 квіт.
4. Гаврилюк О. Увічнення у 1920-х – 1930-х роках українською громадськістю Східної Галичини поховань українців – жертв Першої світової війни. *Перша світова війна: історія та уроки. 1914– 1918 рр.* : зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук. військ.-істор. конф., 4–5 вересня 2014 р. / Нац. військово-історичний муз. України. Київ, 2014. С. 480–484.
5. Гаврилюк О. Н. Збереження пам'яток воєнної історії на західноукраїнських землях у міжвоєнний період: політичний аспект, зміст, результати. *Чорноморський літопис : Науковий журнал*. Вип. 2. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. С. 58–63.
6. Гаврилюк О. Н. Позиція українських політичних таборів Західної України щодо збереження національних пам'яток воєнної історії. *Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Вип. 5. 2011. С. 54–60.

7. Гаврилюк С. В. Заходи з вивчення та збереження військових некрополів у Волинській області (1991–2021 рр.). *Краєзнавство рідного краю: історія та сьогодення : матеріали регіональної науково-краєзнавчої конференції (Житомир, 25 листопада 2022 р.)*. Вип. 63. Науковий збірник «Велика Волинь» : праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині, Житомирської обласної організації НСКУ / упоряд. П. С. Скавронський. Бердичів : ФОП Мельник М. В., 2022. С. 264–273.
8. Гаврилюк С., Гаврилюк О. В. Увiчнення пам'ятних мiсць національної воєнної iсторiї у захiдноукраїнських землях (1920 – 1930-тi роки). *Вчені записки Таверійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Т. 32 (71). № 2. 2021. С. 11–18.
9. Горбик В., Денисенко Г. Воєнна історія України в пам'ятках. Київ : Ін-тут історії України НАН України, 2003. 203 с.
10. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ–ХХ століття. Київ : Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
11. Грушка Є. Старі могили над Стоходом. *Волинь*. 1996. 16 листоп.
12. Дем'янюк О. Й. Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914 – 1921 роках. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. 320 с.
13. Денисенко Г. Г. Воєнна історія України в контексті дослідження і збереження культурної спадщини. Київ, 2011.
14. Котис О. Луцьк: місто на могилах. URL: <http://www.volynpost.com/articles/53>.
15. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» / Кот С. І. (відповідальний редактор), Денисенко Г. Г., Івакін Г. Ю. та ін. Київ : Інститут історії України НАН України, 2015. 486 с.
16. Литвин М. Р., Науменко К. Є. Історія галицького стрілецтва. Львів : Каменяр, 1991. 200 с.
17. Литвин М. Р., Науменко К. Є. Історія ЗУНР. Львів : «ОЛІП», 1995. 368 с.
18. Минуле і сучасне Волині та Полісся. Некрополі краю. Наук. зб. Вип. 56. Матеріали LVI Волинської обласної наук. іст-краєзн. конф., 25 листоп. 2015 р., м. Луцьк. Упоряд. Г. Бондаренко, А. Силюк. Луцьк, 2015. 250 с.
19. На Волині встановили пам'ятник воїнам Першої світової. URL: <http://www.volynnews.com/news/society>.
20. На Волині завершилася пошукова експедиція «Прип'ять – Стохід І». URL: <https://www.molodost.in.ua/news/1274>.

21. На Волині розкопали некрополь Першої світової. URL: <http://www.volynnews.com/news/rest>.
22. Невідомі сторінки: Волинь і Друга світова. *Слово Волині*. 2018. 20 груд.
23. Перша світова війна: історія та уроки. 1914–1918 рр.: зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук. військ.-іст. конф., 4–5 верес. 2014 р. / Нац. військово-історичний муз. України. Київ, 2014. 538 с.
24. Плохій С. Брама Європи / пер. з англ. Романа Клочка. 2-ге вид. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 496 с.